

XVII
Congrés d'Història de
la Medicina Catalana

8-10 de juny de 2012

Organitza:
Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya

Carrer del Carme, 47
08001-Barcelona

El Seminari Pere Mata, de les Unitats de Medicina Legal i Laboral i Toxicologia i d'Història de la Medicina de la Universitat de Barcelona, fou creat en ocasió del centenari de la mort de Pere Mata i Fontanet (Reus, 1811 - Madrid, 1877) que fou catedràtic de Medicina Legal, com a eina per a facilitar la publicació de llibres i la difusió de l'activitat científica.

Publicacions del Seminari Pere Mata de la Universitat de Barcelona.
Any 2012.
Número 149.

© *Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya.*
Carrer del Carme, 47. 08001 - Barcelona.

© *Seminari Pere Mata.*
Unitat d'Ensenyament i Recerca de Medicina Legal i Laboral i Toxicologia.
UER d'Història de la Medicina.
Departament de Salut Pública.
Universitat de Barcelona.
Carrer de Casanova, 143. 08036 - Barcelona.

PRESENTACIÓ

És un plaer donar-los la benvinguda al XVII Congrés d'Història de la Medicina Catalana, el primer congrés de la segona dècada del segle XXI, que tindrà lloc aquests tres propers dies a la seu de la Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya. Una seu, de tots nosaltres prou coneguda, per la història que atesora: fou la seu del Reial Col·legi de Cirurgia de Barcelona i de la Facultat de Medicina, i en ella s'han organitzat en nombroses ocasions els Congressos d'Història de la Medicina Catalana, inicialment "internacionals", des de l'any 1970.

En efecte, els segles ens contempen des de d'alt de la cúpula sota la qual ens em citat avui per inaugurar el XVII Congrés d'Història de la Medicina Catalana.

El Congrés, que avui inaugurem, s'ha organitzat al voltant de tres eixos temàtics i d'aportacions lliures; tot plegat ha donat com a resultat una cinquantena de comunicacions relacionades amb la història de la medicina comarcal, els aspectes biogràfics de metges i altres professionals, i la medicina d'Occitània, per una banda; per una altra s'han presentat una sèrie ampla de comunicacions de tema lliure que tracten sobre publicacions, institucions mèdiques i la tasca professional, social i cultural.

Aquesta era la distribució original en la convocatòria del congrés; la distribució temàtica ha sigut ampliada en el moment d'organitzar el calendari dels tres dies pel fet de incloure entre les comunicacions una ponència que tractarà sobre la farmàcia de Llivia que geogràficament es podria incloure en l'espai occità.

Al disposar d'aquesta intervenció sobre la farmàcia de Llivia que exposarà el Dr. Charles Tamarelle —estudiós del tema— qui va participar al passat 5 de maig a l'acte de reobertura del museu de la farmàcia Esteva de Llivia, s'ha decidit agrupar en una sessió totes aquelles comunicacions dedicades a temes farmacèutics. El Dr. Tamarelle ha publicat nombrosos articles i llibres sobre les farmàcies de l'àmbit

occità, entre ells *“Les pots de la pharmacie des Carmes: de Bordeaux à Dax”* (a *Bulletin de la Société de Borda: Sciences, Lettres et Arts des Landes*, pp. 3-10, 2010).

També destacar aquells treballs que són resultat de publicacions ja editades i presentades que demostren el dinamisme editorial que trobarem al voltant dels temes d'història de la medicina.

El Discurs Inaugural versarà sobre la meteorologia i el projecte científic-mèdic dels metges acadèmics en el decurs dels segles XVIII i XIX. La iniciativa de recollir les informacions meteorològiques, exposada pel doctor Jaume Bonells en el seu discurs de 1779 i posada en pràctica, ja que formava part de la funció de l'Acadèmia, pels acadèmics Francesc Salvà i Campillo i Pere Vieta i Gibert grans personalitats científiques. L'exposició anirà a càrrec del Dr. Mariano Barriendos i Vallvé, professor en el Departament d'Història Moderna de la Universitat de Barcelona, gran coneixedor de la documentació que va generar l'Acadèmia i els seus metges. Amb el títol de *“El paper dels metges en els inicis de la meteorologia instrumental a Catalunya, segles XVIII-XIX”*, el Dr. Barriendos ens exposarà amb detall una tasca que es situa entre la ciència i la sanitat.

La Reial Acadèmia de Medicina formà una veritable xarxa de professionals sanitaris que havien de permetre esdevenir un centre de documentació “pràctica” elaborada de la forma més objectiva possible, amb topografies, informes epidemiològics i informacions meteorològiques. Les taules meteorològiques constitueixen un veritable patrimoni documental que ha sigut posat en valor pel treball dirigit pel Dr. Barriendos. Les taules manuscrites del Dr. Salvà han estat exposades a l'Exposició Universal de Saragossa, l'any 2008, i a Madrid, durant dos llarg anys a l'exposició de CaixaForum; a més de ser presentades “oficialment” el dia 21 de març a l'Ajuntament de Barcelona en un acte de commemoració del dia Internacional de la Meteorologia on es va presentar la sèrie climàtica de Barcelona des de 1780 a 2011.

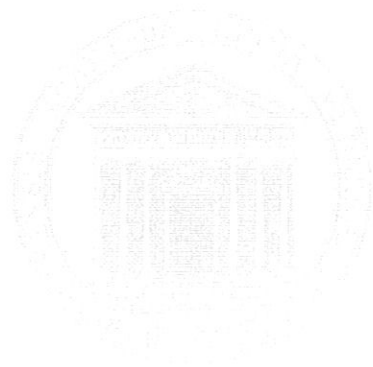
Per cloure aquesta benvinguda, d'un congrés realitzat a Barcelona potser s'espera importants i profundes reflexions historiogràfiques que superin els punts d'interès particulars de cadascun dels que hi intervenen.

Els desitjo, doncs, que les diferents comunicacions que es presentaran al llarg d'aquests tres dies siguin d'allò més fructíferes per a tots vostès i que suscitin preguntes i, perquè no, "resultats", més enllà de la publicació de les comunicacions a *Gimbernat. Revista Catalana d'Història de la Medicina i de la Ciència*, per tal de poder-nos retrobar de nou en el proper congrés, l'any 2014.

Moltes gràcies.

Dr. Ramon Trias i Rubiès

*President del XVII Congrés d'Història de la Medicina Catalana
Barcelona, 8 de juny de 2012*

ANTICS PRESIDENTS

Primer Congrés: Barcelona-Montpeller. 1970

President Dr. Ramón Sarró i Burbano

Segon Congrés: Barcelona-Montserrat. 1975

President: Dr. Manuel Carreras i Roca

Tercer Congrés: Lleida-Cervera. 1981

President: Dr. Jacint Corbella i Corbella

Quart Congrés: Poblet- Tarragona. 1985

President: Dr. Josep M. Calbet i Camarasa

Cinquè Congrés. Barcelona. 1988

President: Dr. Didac Parellada i Feliu

Sisè Congrés: Manresa-Santpedor. 1990

President: Dr. Manuel Camps i Surroca

Setè Congrés: Tarragona. 1992

President: Dr. Josep M. Adserà i Martorell

Vuitè Congrés: Barcelona. 1994

President: Dr. Josep M. Massons i Esplugas

Novè Congrés: Blanes. 1996

President: Dr. Pere Vallribera i Puig

Desè Congrés: Lleida-Alcarràs. 1998

President: Dr. Manuel Camps i Clemente

Onzè Congrés: Barcelona. 2000

Presidents: Drs. Moisès Broggi i Vallès
i Edelmira Domènech i Llaberia

Dotzè Congrés: Pollença. 2002

President: Dr. Francesc Bujosa i Homar

Tretzè Congrés: La Canonja. 2004

President: Dr. Josep M. Sánchez Ripollès

Catorzè Congrés: Barcelona. 2006

President: Dr. Manuel M. Escudé i Aixelà

Quinzè Congrés: Berga. 2008

President: Dr. Lluís Guerrero i Sala

Setzè Congrés: Sant Feliu de Guixols. 2010

President: Dr. Carles Hervàs i Puyal

COMITÈ D'HONOR

Excm. Sr. Jacint Corbella i Corbella
President de la Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya

Il·lm. Sr. Salvador Giner i de San Julián
President de l'Institut d'Estudis Catalans

Il·lm. Sr. Miquel Vilardell i Tarrés
President del Col·legi Oficial de Metges de Barcelona

Il·lm. Sr. Àlvar Net i Castel
*President de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques i de la Salut
de Catalunya i Balears*

COMITÈ ORGANITZADOR

President

Ramon Trias i Rubiès

Vicepresident

Carles Hervàs i Puyal

Secretari

Manuel de Fuentes i Sagaz

Tresorer

Lluís Guerrero i Sala

Vocals

Josep L. Ausín Hervella

Josep M. Calbet i Camarasa

Joan Pujol i Ros

Marc Xifró i Collsamata

COMITÈ CIENTÍFIC

Miquel Bruguera i Cortada

Ramon Balius i Juli

Manuel Camps i Clemente

Manuel Camps i Surroca

Anna Carmona i Cornet

Edelmira Domènech i Llaberia

Emili Huguet i Ràmia

José Manuel López Gómez

Josep M. Massons i Esplugas

Ferran Sabaté i Casellas

Queralt Solé i Barjau

Xavier Sorní i Esteva

Josep Tomàs i Cabot

Josep M. Ustrell i Torrent

Secretaria: Àngels Gallegos

Francesc Salvà i Campillo

PROGRAMA D'ACTES

REIAL ACADÈMIA DE MEDICINA DE CATALUNYA

DIVENDRES, 8 DE JUNY DE 2012

09,00 – 09,45 h: **RECEPCIÓ DELS CONGRESSISTES**

Lliurament de documentació

09,45 – 11,15 h: **TEMES LLIURES**

Moderador: Miquel Bruguera i Cortada

Secretari: Rafael Battestini i Pons

AUSÍN i HERVELLA, J. L.:

*El canvi de posició dels metges envers
el sistema públic de salut.*

BATTESTINI i PONS, R.:

La medicina de muntanya.

CALBET i CAMARASA, J. M.:

Editorials de la "Revista Médica de Barcelona".

ESCUDE i AIXELÀ, M. M.:

*L'Acadèmia d'Higiene de Catalunya i
l'obra de M^a. Lluïsa Quadras i Bordes (1898-1989).*

DE FUENTES i SAGAZ, M.:

*La Universitat Autònoma de Barcelona de 1933
i el pla de Bolonya.*

DE FUENTES i SAGAZ, M.:

*La majoria d'edat de la cardiologia
a l'Hospital Clínic de Barcelona.*

LEIVA HIDALGO, A.:

Els orígens de l'andrologia.

LÓPEZ GÓMEZ, J. M.:

*El informe sobre la pelagra en Espanya de la Academia de
Ciencias Médicas de Cataluña (1878-1879)*

11,15 – 12,00 h: Descans (café).

12,00 – 13,00 h: **INAUGURACIÓ OFICIAL DEL XVII CONGRÉS
D'HISTÒRIA DE LA MEDICINA CATALANA**

Sessió inaugural

Conferència inaugural a càrrec del Prof. Mariano Barriendos,
(Departament d'Història Moderna de la Universitat de Barcelona):

*El paper dels metges en els inicis de la meteorologia
instrumental a Catalunya, segles XVIII-XIX.*

13,00 – 14,00 h: **BIOGRAFIES**

13,00 h: **Comunicacions:**

Moderador: Ferran Sabaté i Casellas

Secretari: Josep M. Simon i Tor

AUSIN i HERVELLA, J. L.; CALBET i CAMARASA, J. M.:

L'etapa militar d'Antonio Mendoza

BALLÚS i CASÒLIVA, G.:

Oleguer Miró i Borràs (1849-1926). Metge i folklorista.

BATTESTINI i PONS, R.:

Narcís Monturiol, pare de la patologia ambiental.

BUQUERAS i BACH, Fr. X.:

*Aproximació psicobiogràfica i projecció docent
del professor Ramon Sarró.*

BUQUERAS i BACH, Fr. X.:

Pensament científic del professor Ramon Sarró.

PUJOL i ROS, J.:

*Ramon Nolla i Martí i la seva contribució en l'organització
sanitària de l'exèrcit carlí (1872-1876).*

14,00 – 16,00 h: Dinar de treball

16,00 – 17,15 h: **TEMES LLIURES**
(continuació)

16,00 h: **Comunicacions:**

Moderador: Alfons Zarzoso i Orellana
Secretari: Ramon Balius i Juli

LÓPEZ GÓMEZ, J. M.:

Trabajos de médicos catalanes publicados en el Boletín de Medicina, Cirugía y Farmacia (2a serie) (1840-1845).

PÉREZ AGUADO, M. del C.:

La depuració política dels metges de l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau (1936-1945).

RIERA BLANCO, M.:

Aspectes biogràfics i socials dels estudiants catalans a l'Arxiu General de Simancas.

RIERA BLANCO, M.:

Història de la medicina i la universitat de Cervera: aspectes particulars dels metges.

RIERA BLANCO, M.:

Investigació i revisió historiogràfica de les universitats dels estudis generals de Barcelona i Lleida.

SABATÉ i CASELLAS, F.; CALBET i CAMARASA, J. M.:

Revistes publicades pels estudiants de medicina de la U.B.

17,15 – 18,00 h: Descans (berenar).

18,00 – 20,00 h: **BIOGRAFIES**
(Continuació)

Comunicacions:

Moderadora: Edelmira Domènech i Llaberia
Secretari: José M. López Gómez

CAMPS i SURROCA, M.:

El doctor Gabriel Fàbregues i la seva descendència.

CORBELLA i CORBELLA, J.:

Importància de l'anuari "Síntesis mèdica" a la medicina catalana de la postguerra.

DOMÈNECH i LLABERIA, E.:

Record de l'obra pediàtrica del doctor Josep Domènech Alsina (1904-1982)

DOMÈNECH i LLABERIA, E.:

Manuel Ribas i Mundó (1937-2010). Record personal i anàlisi de la seva obra.

ESCODÉ i AIXELÀ, M. M.:

El cirurgià Sixto Pérez del Castillo (1890-1952).

FREIXA i SANFELIU, F.:

Projecció docent del professor Dr. Ramón Sarró

HERVÀS i PUYAL, C.:

De l'aula al front: les memòries de guerra del metge

Àngel Latorre i Rios (1936-1939).

BATTESTINI i PONS, R.:

Adolf Azoy. Facetes poc conegudes.

DISSABTE, 9 DE JUNY DE 2012

09,30 – 11,15 h: **TAULA DE FARMÀCIA**

09,30 h: **PONÈNCIA:**

CHARLES TAMARELLE:

Tal com jo he conegut la Farmàcia Esteva de Llívia.

10,00 – 11,15 **Comunicacions**

Moderador: Xavier Sorní i Esteva

Secretari: Manuel Camps i Surroca

CARMONA i CORNET, A.:

L'apotecari català Josep Antoni Savall i la seva reivindicació d'una nova Farmacopea a la ciutat de Barcelona i Principat de Catalunya l'any 1788.

CARMONA i CORNET, A.:

L'exili i el silenci dels farmacèutics catalans i de les institucions científiques de la II República Espanyola.

CORBELLA i CORBELLA, J.:

La utilització de les píndoles de Morison a Catalunya cap a meitat del segle XIX. Nota prèvia.

CORBELLA i CORBELLA, J.:

Aproximació al coneixement de la història de la intoxicació per tal·li.

DE FUENTES i SAGAZ, M.:

La primera insulina fabricada a Espanya.

PUJOL i ROS, J.:

L'antiga farmàcia Vilardell de Barcelona. Notes històriques.

11,15 – 12,00 h: Descans (cafè).

12,00 – 13,00 h: **MEDICINA COMARCAL**

12,00 h: **Comunicacions:**

Moderador: Carles Hervàs i Puyal

Secretari: Joan Pujol i Ros

ALGUÉ i SALA, J.:

Afectació de l'epidèmia de còlera de 1885 a Catalunya.

Una primera aproximació a partir de les dades oficials.

ALGUÉ i SALA, J.:

El còlera de 1885 a Súria i l'actuació de la Comisión

Especial de Sanidad de la Diputació de Barcelona.

CAMPS i SURROCA, M.:

Dos cirurgians estrangers a la ciutat de Lleida.

GUERRERO i SALA, L.:

La darrera topografia mèdica de Manresa.

Una obra inèdita del Dr. Joan Soler i Cornet.

GUERRERO i SALA, L.:

Annals de l'Hospital de Sant Andreu.

Una efímera revista mèdica manresana.

PARÉS i MARIMON, R. M.:

Actuació de la Junta Municipal de Sanitat durant

l'epidèmia de grip de l'any 1918 a Igualada.

13,00 – 14,00 h: **MEDICINA D'OCCITÀNIA**

Moderador: Emili Huguet i Ràmia
Secretari: Josep L. Ausín i Hervella

CORBELLA i CORBELLA, J.:
Presentació de l'espai de Medicina d'Occitània a la pàgina web de la Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya.
SABATÉ i CASELLAS, F.
Panoccitanisme científic i la Revista Medicina Catalana.
SIMÓN i TOR, J. M.:
Notícia necrològica-biogràfica del Dr. Pere (Pierre) Solé.
TAMARELLE, CH.:
Quelques apports pharmaceutiques à la médecine occitane.

14,00 – 16,00 h: Dinar de treball

16,00 – 17,15 h: **TEMES LLIURES**
(Continuació)

Moderadora: Anna Carmona i Cornet
Secretaria: Rosa M. Parés i Marimon

CALBET i CAMARASA, J. M.:
Anàlisi de la revista "Ars Medica".
CORBELLA i CORBELLA, J.:
Els segells de Correus de la RAMC.
Presentació del segell de l'any 2012.
SABATÉ i FORT, J.:
Aspectes mèdics del Manual d'Excursionisme d'en J. M. Batista i Roca (1927) (I).

SABATÉ i FORT, J.:

*Aspectes mèdics del Manual d'Excursionisme
d'en J. M. Batista i Roca (1927) (II).*

TORRES i GALLARDO, B.:

*L'intrusisme professional a principis del segle XX.
El Dr. James M. Munyon.*

XIFRÓ i COLLSAMATA, M.:

Louis Pasteur i l'Acadèmia de Medicina de Barcelona.

ZARZOSO i ORELLANA, A.:

*La història de la medicina de Catalunya des
del Col·legi Oficial de Metges de Barcelona, 1994-2012.*

17,15 – 18,00 h: Descans (berenar).

18,00 – 18,45 h: **BIOGRAFIES**
(Continuació)

Moderador: Josep M. Calbet i Camarasa

Secretari: Lluís Guerrero i Sala

SIMÓN i TOR, J. M.:

Joaquim Alier Gómez (1907-1968), metge i psiquiatre català.

SUBIRANA i ESPINALT, J.:

*Ramon Nolla i Martí (1839-1911), metge de Tarragona
al servei del rei Carles VII.*

18,45 h: ASSEMBLEA GENERAL DE LA SOCIETAT CATALANA
D'HISTÒRIA DE LA MEDICINA.

DIUMENGE, 10 DE JUNY DE 2012

12,00 – 13,00 h: **ACTE INSTITUCIONAL DEL XVII CONGRÉS D'HISTÒRIA DE LA MEDICINA CATALANA**

Moderador: Manuel de Fuentes i Sagaz

Intervencions:

BALANZÓ i TINTORÉ, Joaquim:

Ex-cap de la Unitat de Sagnants de l'Hospital de Sant Pau.

PUJOL i COLOMER, Jordi:

Director General de l'Hospital Plató.

BRUGUERA i CORTADA, Miquel:

Ex-president del Col·legi Oficial de Metges de Barcelona.

CORBELLA i CORBELLA, Jacint:

President de la Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya.

13,00 – 13,30 h: **SESSIÓ DE CLOENDA**

14,00 h: **DINAR DE COMIAT**

